

DIRKJE

DIRKJE

het verhaal van mijn Katwijkse oma

Nicolline van der Spek

Noordwijk, 2024

© 2024 Nicolline van der Spek

www.nicollinevanderspek.nl

ISBN 9789465120416

Omslag: Peter Kulche & Nicolline van der Spek

voor mam

*Zwemmen is losbandig slapen in spartelend water,
is liefhebben met elke nog bruikbare porie,
is eindeloos vrij zijn en inwendig zegevieren.*

Paul Snoek, 1960

Dirkje. Foto: privébezit.

*Samen met hartsvriendin Annie Hoek (rechts) bij de
Uitwatering. Eind jaren twintig. Foto: privébezit.*

Katwijk rond 1900. Foto: Erfgoed Leiden en Omstreken.

EEN HERT

Het meisje kwam langs om te druppelen. ‘Alles goed, mevrouw Pluimgraaff?’

‘Ik mag niet klagen. Mijn dochter is vandaag langsgekomen.’

‘Hoofd naar achteren, alstublieft.’

De druppel prikte.

‘Ze was alleen de Rennies vergeten. En wat ook jammer is, is dat ze me niet gelooft.’

‘Andere oog, mevrouw Pluimgraaff, dan zijn we weer klaar.’

‘Ik heb als kind de Brittenburg zien liggen, maar dat gelooft ze niet.’

‘Uw dochter?’, reageerde de druppelaarster, die haar kennelijk ook niet wilde geloven, want ze kwam niet terug op de Brittenburg maar op de Rennies. ‘Te veel Rennies is niet goed voor uw maag, dat hebben we eerder besproken, toch?’

‘Ze geloofde me niet’, probeerde Dirkje nog maar eens.

‘Wie?’

‘Mijn dochter.’

Het meisje keek op haar horloge.

Dirkje gooide het over een andere boeg. ‘Nu je er toch bent, zou je misschien even mijn tas willen pakken? Het is een bruine dokterstas, onderin de kast, achter de schoenen.’

‘Wat moet u nou met een dokterstas?’

‘Daar heb ik mijn brief in bewaard, die ik aan Fritz Harnisch heb geschreven.’

‘Een Duitser?’

Het is eigenlijk een Oostenrijker, dacht Dirkje, maar

vooruit: 'Ja, een Duitser.'

Het meisje luisterde niet: 'Ik kom u straks nog even wat brengen voor uw maag, mevrouw Pluimgraaff.'

'Het was anders een prima man.'

'Een goede Duitser dus?', knipoogde het meisje.

Dirkje overwoog de druppelaarster te vertellen hoe zachtaardig en vriendelijk Fritz was, misschien dat ze dan sneller geneigd was op zoek te gaan naar de bruine leren tas met daarin de brief, maar het meisje was haar spullen al aan het inpakken. Ze had kennelijk nog wel tijd voor een grap: 'Mijn vader zei thuis altijd: een goede Duitser is een dode Duitser.'

'Hij moest naar Rusland', sabelde Dirkje de grap neer.

'Wat moet een mens dáár?' Het kind had geen idee.

'Bij zijn afscheid had hij iets opmerkelijks gezegd. Ik heb het altijd onthouden.'

'O ja?'

'Hij zei dat hij graag een hert wilde zijn.'

'Een hert?' De druppelaarster stond al bij de deur.

'Ja, een hert', reageerde Dirkje traag.

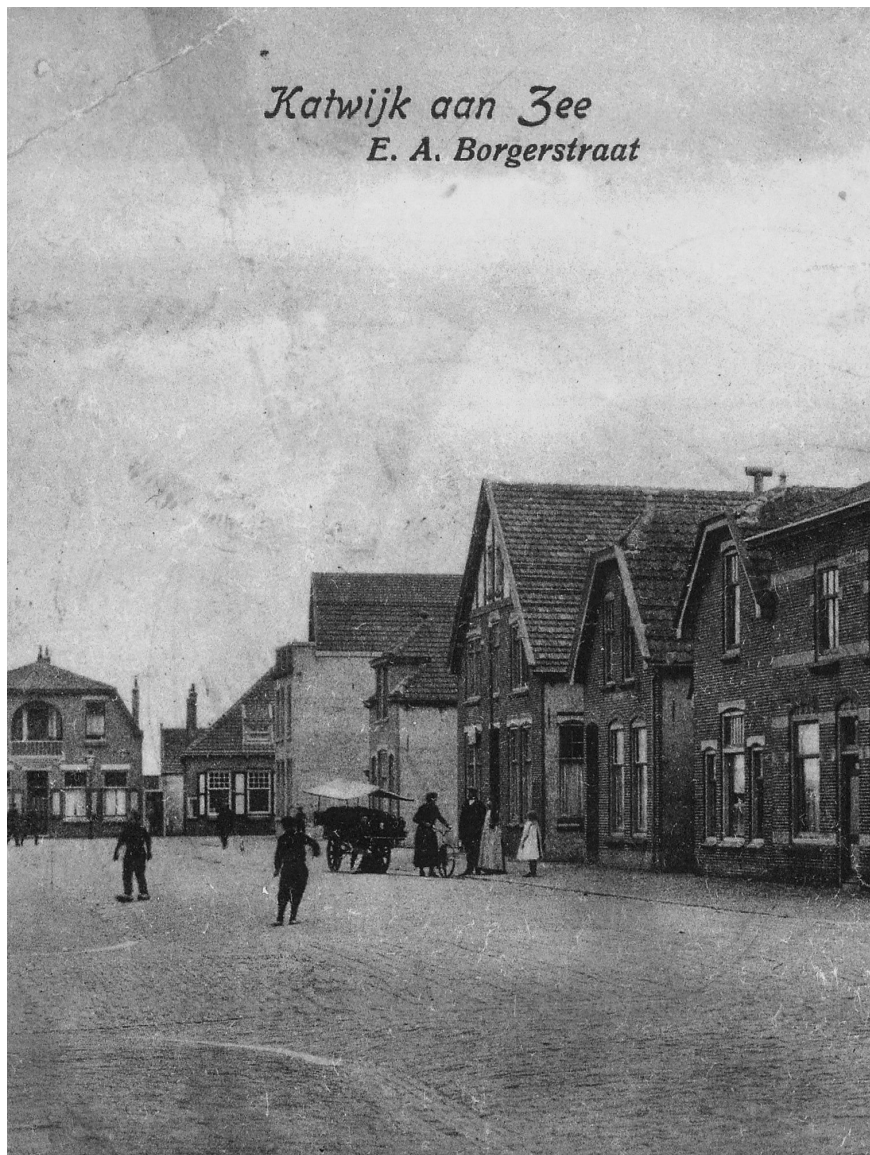
'Waarom een hert en geen schaap of een vos?'

Dirkje dacht aan de tranen van Fritz en herhaalde de woorden van haar soldaat: 'Als hert ben je snel, schuw en gelukkig.'

Katwijk aan Zee
E. A. Borgerstraat

De E.A. Borgerstraat in 1916. Dirkjes geboortehuis is net aan te zien (achter de handkar). Foto: onbekend.

OMA PLUIM

Net als de meeste kinderen had ik twee oma's. De ene woonde in Oegstgeest. Als ik bij haar logeerde, mocht ik vrijwel alles. Ze leerde me lopen als een dame, de voeten naar buiten. En als ik huilde, trok ze me op schoot. Oma Spek.

De verhalen in dit boek gaan over mijn andere oma, Dirkje Varkevisser, geboren in 1907 en opgegroeid in de E.A. Borgerstraat in Katwijk. Vanaf 1932 gaat ze als mevrouw Plumgraaff door het leven. Dirkje Varkevisser heb ik nooit gekend, voor mij was het altijd: Oma Plum.

Oma Plum draagt een grote bril met een dik montuur, vanwaarachter ze de wereld in peinzende stilte en met zuchtende aandacht bestaart. Ze zegt weinig. Hooguit, en altijd op een wat zangerige toon: 'Zo, ben je daar?' Sommige oma's zijn stokdoof en worden voortdurend door iedereen aangeschreeuwd: of je KOFFIE wil! Mijn oma hoort dan wel alles, het lijkt alleen niet tot haar door te dringen. Het is alsof ze zich bewust heeft afgesloten voor de buitenwereld. Ze kijkt naar binnen en heeft zich aangeleerd te zwijgen. Wat ze te zeggen heeft, wil namelijk niemand horen. Ze lacht in ieder geval zelden, ze is eerder een klager. Voor oma Plum is het leven ploegen door mul zand.

We ergeren ons thuis allemaal aan haar ostentatief zwijgen en gezucht. Hebben mijn ouders ruzie, dan komt mijn vader vroeg of laat met een verwijtend: nu ben je net je moeder. Ik knoop het als kind goed in mijn